

FLYDDA DAGAR

Nr 3 /2017

Årg.nr. 20 / nr. 51

Linde Bergslags Släktforskarförening

Grundades 7 mars 1996 med Lars Sundgren som initiativtagare. Föreningen skall tillvarata medlemmarnas intresse för släkt-, folkliv- och bygdeforskning om vår bygd och dess innevånare i svunnen tid.

Adress:

Linde Bergslags Släktforskarförening
c/o Ingegerd Nordin, Fanthyttan Sandgrund 308
711 96 Storå

Besöksadress:
Banvägen 26, Lindesberg

E-post: lindeforskare@telia.com
Hemsida: www.lindeforskare.se

Org.nr. 875002-6349

Flydda Dagar

är föreningens medlemstidning och ges ut med tre nummer per år.
Pris för icke medlemmar: 50:- kronor/styck

Författarna ansvarar för innehållet i sina artiklar.

Ansvarig utgivare
Calle Lindström, Lindesberg
070-545 54 87
callel@telia.com

Tidningsredaktionen
Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Kursledare

För kursverksamheten ansvarar:
Calle Lindström, Lindesberg 070-545 54 87
E-post: callel@telia.com

Andra kursledare

Gunilla Didriksson 0581-10917 076-765 99 00
Göran Jansson 0581-167 68 070-209 08 79
Ann Charlotte Laudon-Tegerhult
0581-130 63 070-453 63 43

MEDLEMSAVGIFT 2017

200:- för enskild medlem, 300:- för familj
BG 394-5854

Innehåll

<i>Föreningsinformation</i>	sid. 2
<i>Ordföranden och kassören har ordet</i>	sid. 3
<i>Bruksförvaltarsonen Joris Fassing i Lindesberg</i>	sid 4
<i>Släktforskardagarna i Halmstad 2017</i>	sid 5
<i>Ljuskronan i Hällefors kyrka</i>	sid 6
<i>Kära älskade Gustaf</i>	sid 7
<i>En kväll i Regionarkivet</i>	sid 8
<i>På randen till revolution-hungerdemonstrationer 1917 i Sverige Örebro och Lindesberg</i>	sid 9
<i>Föreläsningkväll på Biblioteket</i>	sid 10
<i>Laura Rudberg</i>	sid 11
<i>Margit Strömberg</i>	sid 16
<i>Brännbomossen</i>	sid 17
<i>Minnen från Julottor</i>	sid 18
<i>Föreningsinformation inför 2018</i>	

Styrelse

Ordförande: Calle Lindström, Lindesberg
070-545 54 87 e-post: callel@telia.com
Sekreterare: Ingegerd Nordin, Fanthyttan
0581-510 97 e-post: ing.nordin@telia.com
Vice ordförande: Sven Erik Larsson, Lindesberg
070-854 53 08 e-post: svala@telia.com
Vice sekreterare:
Britt-Marie Andersson, Lindesberg
0581-930 37
epost: britten.andersson45@gmail.com
Ledamot: Ann Charlotte Laudon-Tegerhult
0581-130 63
ann-charlotte.laudon-tegerhult@telia.com
Suppleant: Lisbeth Axelsson, Lindesberg
0581-147 00 e-post: lisbeth.axelsson@tele2.se
Suppleant: Karin Ericsson, Lindesberg
0581 141 06 epost: karin.ericsson47@yahoo.se
Suppleant: Pär-Georg Johansson
073-053 58 78 epost: perre51@hotmail.com

Adjungerad

Kassör: Lisbet Nordlander, Lindesberg
070- 204 61 41
e-post: rya.redovisning@telia.com

Valberedning

Göran Jansson, Lindesberg
Gunilla Didriksson, Lindesberg

Ordföranden har ordet

Calle Lindström,

Detta är naturligtvis bra, men det ställer samtidigt frågan vad som ska hända med Arkiv Digital, den privata aktören och den största aktören på marknaden för släktforskning. För AD innebär detta att konkurrera med en aktör som finansieras via skattemedel. Arkiv Digitals betydande bättre kvalitet har länge glatt oss släktforskare och de ca 26. 000 kunderna till Arkiv Digital. Ett något annorlunda utbud är naturligtvis en väg, exempelvis har ju AD redan ett brett utbud av bouppteckningar och domböcker. I år har man dessutom kompletterat utbudet med flera miljoner flygbilder över Sverige, de en gång så populära flygbilderna över landsbygdens gårdar. Vidare finns det allt mer militärt material på AD, samt 1900-tals material. Som släktforskare hoppas jag innerligt att AD kommer kunna fortsätta sin verksamhet till glädje till oss alla,

så min prenumeration hos AD kommer att förlängas.

Styrelsen har planerat för vårens föreläsningar. I skrivande stund (november 2017) är föreläsningen i samband med årsmötet i februari inte fastställt. Däremot kommer vi att finnas på biblioteket i Lindesberg under den numera klassiska kulturhelgen "Vinterspår", som under 2018 firar 10-års jubileum och infaller 3-4 februari. I år med ett tema; vatten - eld - luft.

Den 27 mars så har vi en föreläsning om DNA i släktforskningen. Förvisso hade föreningen en föreläsning med Magnus Bäckmark för några år sedan runt frågan. Men DNA i släktforskningen är en hyperaktuell fråga. Denna gång kommer Peter Niwong från Borlänge till oss och pratar DNA.

Vidare kommer 17 april Hans Hanner från Genealogiska Föreningen och pratar om inrikes pass. För de flesta är kanske detta obekant, men före 1860 var man tvungen att ha ett pass om man skulle resa utanför sin socken, dessa pass håller man nu på att digitalisera och göra sökbara. Här öppnas en ny, tidigare okänd, källa för alla släktforskare. För vårens program se särskild inbjudan på annan plats i tidningen.

Föreningens kursverksamhet fortsätter liksom våra öppna torsdagskvällar på lokalen på Banvägen.

Så tipsa gärna vänner och bekanta om vår förening och våra aktiviteter. Vi behöver all marknadsföring vi kan få.

Med ett tack för detta år och med en önskan om en God Jul och Ett Gott Nytt 2018,

Calle Lindström
Ordf.

Bruksförvaltarsonen Joris Fassing i Lindesberg

Donald Freij

Att släktforska har blivit mycket uppskattat av många. När man läser kyrkböcker så kommer namnen och årtal fram på förfäderna. Går man sedan vidare på andra källor så kan helt andra vyer visa sig. Här kan det öppna sig många oväntade detaljer ur våra förfäders leverne i det förgångna. Denna berättelse handlar om en yngre bror till författarens anmoder Maria Fassing.

Joris Fassing föddes omkring 1651 på Mora bruk i Dunkers socken i Södermanland. Joris var yngst med nio syskon och son till vallonen och bruksförvaltaren på Mora bruk François Fassing och Anna Herou. Under Joris ungdomsår vet vi inte så mycket om hans verksamhet. Släkten lämnar Dunkers socken och blir verksamma i trakten av Lindesberg i Närke. Joris är antecknad 1674-75 i Lindesbergs landsförsamling och där i Guldsmedshyttan. Joris syster Maria och svågern Daniel Pielt hade vid den tiden övertagit halva kungsgården Guldsmedshyttan. Joris ingår äktenskap i augusti 1676 med Brita Hoyer, en rådmansdotter från Lindesberg. De får tillsammans 5 söner och 2 döttrar. Joris blir bruksskrivare efter sin numera svåger Christian Hoyer vid Grönbo och Sundbo hamrar i Fellingsbro. Familjen är sedan bosatt på Grönbohammar åtminstone under 1680-talet. De upptar där 2 oxar 10 kor i mantalslängden. Grönbo bruk ägdes då av Mårten Gavelius, adlad 1686 med namnet Cronstedt.

Joris instämnd till häradsrätten

Den 13 juni 1682 blev Joris stämnd till Fellingsbro häradsrätt av Alexander Pettersson i Lindesberg med fullmakt av kamreraren Henrich Jacob Hildebrand, daterad den 14 september 1681. Tvistigheten gällde att Joris Fassings mästern Claes von Holt hade upplöjt en åker, samt huggit i skogen. Detta emot en tidigare dom i denna sak. I den tidigare domen skulle Joris plikta, men har inte fullgjort detta. Joris blev i detta ting bötfälld med 3 daler silvermynt.

Joris i Lindesberg

År 1687 flyttar familjen Fassing åter till Lindesberg. Joris namn skrivs ibland Georg Fassing. Joris tituleras sedan som borgare och omnämns flera gånger som fadder vid barns dop. Redan 1688 är Joris omnämnd bland stadens förtroendemän. Där förekommer han som bisittare i kämnärsrätten och som skattefogde.

Lindesberg brinner

Samma år 1688 är Joris återigen antecknad i domboken. Joris fick i uppdrag att tillsammans med Nils Lindman gå till sin svåger rådmannen och riksdagsmannen Peder Welamsson Skotte med kämnären

välaktade Gudmund Bengtssons skriftliga immision, ”daterad den 9 hujus”, för kreditoren herr Henrich Jacob Hildebrands räkning. Där Peder Welamsson fått i uppdrag att kräva in alla fordringar från sterbhuset efter Hildebrands svärföräldrar David och Sofia Amija. Peder Welamsson hade fullgjort detta. Men när uppgörelsen med Hildebrand skulle ske, var Peder honom skyldig den aktningvärda summan på 12000 daler kopparmynt. Peder erkände endast 4000 dalers skuld, vilket tidigare bortslösats av Peders son, Alexander.

Den 10 juli 1688 skred kämnären i staden till åtgärd för att vräka den hittills så aktningvärda borgaren Peder Welamsson. Då Peder kände sig trängd, drabbades han av sinnesförvirring och gick upp på övervåningen i sitt nybyggda hus. Där samlade han ihop spån och tände eld och samtidigt med en värja ändade han sitt liv ute på gårdsplanen. Stor rådvillhet tycks ha gripit stadens invånare, först när det var försent försökte man få igång effektiva släckningsåtgärder. Elden hade då redan spridit sig till närliggande gårdar. Snart kastade den sig med rasande kraft sig till hela kvarter. Framåt kvällen när branden var något så när begränsad, hade 23 gårdar med ladugårdar, uthus och lösören blivit lågornas rov. År 1688 års eldsvåda blev ett hårt slag för borgerskapet i Lindesberg.

Joris får stryk

Måhända kan Joris Fassing som skattefogde råka illa ut. Redan 1691 blev han indragen i ett slagsmål av stort format. Det blev sedan en lång och segsliten rättsprocess i ”rådstuvorätten” och i kämnärsrätten i Lindesberg. Av tingsprotokollen framkommer att Joris Fassing kom i slagsmål och skällsord mot Johan Buller och dennes svåger Olof Norbyn. Joris Fassing visade upp för rätten sår i ansiktet av skocklackarna och att det ena ögat igensvullnat, samt att håret avdragits. Vittnen framkallades och med ed vittnade i saken. Vad som orsakade trätan framkommer inte. Ett vittne berättade att Olof Norbyn slog med handen i väggen för att visa sin ilska. Efter en stunds ordväxling kom de i träta. Då slog Johan Buller en örfil över munnen så att näsan blödde på Joris Fassing. Därpå tog han Joris Fassing i håret och drog honom över golvet. Därefter kom Assar och hans hustru och skiljde dem åt. Sedan gick Fassing ut. Assar Anderssons svägerska Anna berättade för rätten att Fassing gick ifrån det lilla bordet till det stora bordet, kom sedan i träta med Johan Buller. Efter noga genomförd rannsaking och omröstande av kämnärsrätten och rådstuvorätten med avhörda vitt-

nen, framkom att Johan Buller tagit Fassing i håret och att han skall plikta med 9 daler silvermynt och för tre blånader 36 daler silvermynt. Olof Norbyn som sparkat Fassing, skall plikta med 6 daler silvermynt. Sedan sakfällades Olof för att han slagit Assar Anderssons hustru med 6 daler silvermynt. Johan Buller betalar barberarelönen för Fassing med 4 daler silvermynt. Även Joris Fassing blev sakfälld för skällsord mot Johan Buller med 12 daler silvermynt. Därmed åtskildes parterna.

Joris sista tid i Lindesberg

Joris Fassing och hustrun Brita Hoyer fick 7 barn. Britas anor är kända till adelshuset i Slesvig-

Holstein. Joris Fassing avlider strax efter slagsmålet. Dödsorsaken är okänd. Änkan Brita gifter om sig 1693 och får tre söner som alla fick namnet Petter. Den yngsta överlevde Brita.

Källor:

Linde och Fellingsbro kyrkoarkiv. Lindes käm-närsvätt. Lindes och Ramsbergs härads renoverade domböcker. Tham Wilhelm. "Lindesberg och Nora städer under trehundra år". Lindesberg 1949.

Släktforscardagarna i Halmstad 26-27 augusti 2017.

Årets släktforscardagar hölls i Halmstad med Hallands släktforskarförening som arrangör.

Dagarna inleddes på fredagen 25 augusti med den traditionella stämman för Sveriges släktforskarförbund. Vår förening representerades vid stämman av undertecknad. Stämmoförhandlingarna flöt på lugnt utan några större oenigheter. De viktigaste besluten på stämman var att från och med 2018 flytta "Släktforskningens dag" från mars månad till tredje lördagen i januari. Detta med det viktiga motivet att fånga upp eventuella intresserade till föreningarnas kurser under våren.

Vidare togs beslut om att successivt öka föreningarnas avgift till förbundet med från idag 12:-/medlem till 24:-/medlem, detta med en årlig ökning med 4:-/år, med start 2019. Bakgrunden är att föreningarnas medlemsavgifter till förbundet idag endast utgör 9 % av förbundets ekonomi. Förbundet är då till större delen beroende av kommersiell verksamhet, vilket anses olyckligt.

Själva släktforscardagarna skedde då på lördagen och söndagen med mycket besökande. Drygt 5.300 besökare kunde man räkna in. Dagarna erbjöd ett mycket brett utbud av olika föreläsningar, samt naturligtvis en omfattande utställning från olika föreningar samt kommersiella aktörer. Det som man som besökare kunde notera var det stora intresset för DNA-forskning. Alla de stora aktörerna fanns på plats med stora och välbemannade utställningsmontrar, det man toppsade sig flitigt.

Nästa års släktforscardagar kommer att hållas i Växjö 1-2 september med Kronobergs Genealogiska Förening som arrangör.

Calle Lindström

Ljuskronan i Hällefors kyrka

Donald Freij

Catharina Fassing en Bruksarrendatorhustru

Jag lyckades 1984 hitta en person i släkten som jag trodde var Vallon. Det blev i Lindesbergs födelsebok där jag fick läsa om min anmoder Magdalena Pietts uppgift om hennes födelse som var den 10 februari 1702. Efternamnet var synnerligen svårläst på detta ställe. Men efter en kort tid fick jag svaret att namnet var stavat där "Piet". Magdalena var det tredje barnet till bergsmannen Daniel Piett och Maria Werlin på Guldsmedshyttan i Lindesberg. Daniel Pietts mor var Maria Fassing född 1644 i Dunker Södermanland. Maria Fassing var barn nummer 8 i syskonskaran. Hennes äldsta syster Catharina Fassing är den person som den här berättelsen handlar om. Catharina är född omkring 1630 i Dunker. Fadern var bruksförvaltaren Francois Fassing på Mora bruk i Dunker och modern var Anna Herou. Chatarina Fassing blev gift omkring 1648 med Bruksarrendatorn Christian Hoyer född omkring 1615 född i Eiderstedt i Tyskland. I äktenskapet är 11 barn kända.

Familjen har varit bosatt i Dunker åtminstone fram till 1658. Därefter har de verkat i Ramnäs i Västmanland. Omkring 1673 är familjen antecknad i Fellingsbro. Sedan är Christian Hoyer arrendator av Sikfors bruk i Hällefors. Christian avlider den 5 februari 1683 och begravdes i Hällefors. Christian Hoyers gravsten av tackjärn var förr tröskeln till kyrkdörren i Hällefors kyrka. Catharina Fassing är sedan antecknad i Grythyttans dödbok och

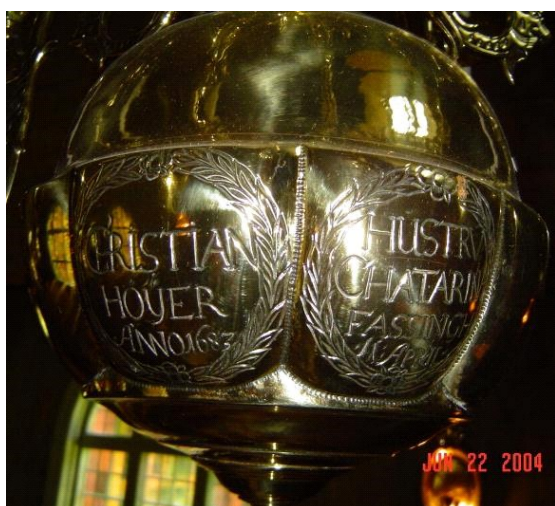
avliden den 8 juni 1707 och begravdes den 12 juni i Grythyttan. Catharina skrivs som "Madam Catharina Vassing" där F har blivit felaktigt skrivet.

Ljuskronan i Hällefors kyrka

I kyrkan finns en ljuskrona i mässing, invigd den 11 april 1683. Det är en gåva till kyrkan av Christian Hoyer och hans hustru Catharina Fassing till Hällefors kyrka *förärades efter salig Christian Höijer för lägerplats, klockor och testamente en ljuskrona med 8 pipor.* Den är upphängd vid norra gången."

Besöket i Hällefors

Vid vårt besök i Hällefors 2004 för att bese ljuskronan så pågick en begravning i kyrkan. Efter en ganska lång väntan fick vi tillträde att gå in och där frågade vi vaktmästaren i kyrkan om ljuskronan. Han visade ljuskronan och jag fick berätta om varför jag var intresserad av ljuskronan. När jag tog fram kameran och skulle fotografera var han snabb med att hämta en stege så att jag skulle kunna fotografera en närbild av ljuskronans kula med personnamnen och få med årtalen.

Kära älskade Gustaf.....

C O Granath

Kära älskade Gustaf. Så började många kärleksbrev från Jullan till Gustaf.

En kartong med över hundra år gamla kärleksbrev hittades för ett tag sedan på ett övergivet magasin efter en auktionsfirma i Åsbro. Varor som inte gick att sälja brändes ofta upp. Lådan med kärleksbrev hade dock blivit kvar.

Upphittaren sände dessa brev till Nerikes Allehandan i januari 2017 för efterlysning. Släktforskare är ett nyfiket släkte vilka gärna tar sig an utmaningar. Undertecknad och flera forskare i Nora nappade på artikeln i NA och kom fram till samma resultat.

Vilka var detta kärlekspar?

I brev avsänt från Lindesberg nämnde Jullan att hon har fått plats som hembiträde hos änkefru Henrika Laurentia Gill på Stortorget 14 i Örebro. Här fann jag henne, Julia Löfgren f 1887 i Gåsborn.

Julia Löfgren var det 7:e barnet i den tiohövdade barnaskaran som föddes på Eliastorpet ca 5 km norr om Gåsborn kyrka.

Som 19-åring lämnade hon hemmet 1906 för att ta tjänst i Stockholm och där hon hade hembiträdets-tjänst på två ställen. 1910 återvände hon till hemtrakterna och står som ”jungfru” i Filipstad men står även som ”lös” dvs arbetslös.

Hennes äldsta syster Johanna f 1874 var gift och bodde i Lindesberg. Det var hos henne hon bodde då de daterade breven från 1911 hade Lindesberg som avsändaradress.

I maj 1912 är hon inskriven hos änkefru Grill på Stortorget i Örebro. Fortfarande skrev hon brev till sin älskade Gustaf, typografen Gustaf Karlsson f 1892 i Örebro.

Hon stannade endast ett halvår hos änkan Grill, till december 1912. Av antalet hembiträden som ”gäst-tat” fru Grill kortare tider kan man anta att hon inte var någon idealisk arbetsgivare vilken krävde tjänst-

göring långt in på kvällarna. (det sista göromålet var att snöra av hennes kängor vid läggdags).

Hon flyttade nu till för mig okänd arbetsgivare och i december 1923 till handlaren Löfstedt på Storgatan 39 för att i december 1914 åter till sin förra arbetsgivaren.

Giftermål

Den 17 juli 1915 gifte sig Julia och Gustaf. Gustaf föddes 1892 på Klostersgatan 7 där fadern Johan Friotof var urmakare.

Gustaf arbetade som ”pappersräknare” och vidare som typograf/boktryckare. Deras första bostad låg på Drottninggatan 55 b, hörnet Drottninggatan –S. Ahlén. Här hade de sin smekmånad för att i november samma år flytta till Jakobsgatan 14. De fick aldrig några barn tillsammans.

Julia avled den 11 oktober 1925 av hjärtproblem(enl dödsboken Vitium organicum cordis)

”Benämns också som VOC. Det är ett organiskt hjärtfel som orsakas av problem med förbindelserna mellan förmak/kammare eller mellan de stora hjärtkärlen eller sjukdom/fel i hjärtklaffarna”.

Efter Julias död flyttade Gustaf 1927 från lägenheten och bodde på olika adresser i Örebro. Den sista adressen jag kan finna honom på är Drottninggatan 35/Ahlén.

Gustaf avled 1981 på Drottninggatan 35 Örebro. Enligt dödsboken var han ogift.

Han hade dock sparat sin kära Julias brev vilka efter hans död på något vis hamnade på en auktionsfirma i Hallsberg.

Originalbrevet finns nu i säkert förvar i Lindesberg hos ett barnbarn till Julias äldsta syster

En kväll på Regionarkivet

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Den 26 september besökte en grupp släktforskare från Lindesberg Regionarkivet i Örebro. Det ligger i gamla CV-området i en ombyggd industrilokal. Ljus, fräscha lokaler och lättillgängliga oavsett om man kommer med bil eller länsbussen. Regionarkivet är fd Landstingsarkivet som tidigare låg i Landstingets lokaler vid Eklundavägen i Örebro.

All dokumentation som rör Landstingets verksamheter sedan 1863, då landstingen bildades, är sedan 2015 samlade i Regionarkivet. Det rör sig om journalhandlingar från hälso- och sjukvården, tandvården, dokumentation från landstingets skolor och barnhem/behandlingshem och regional planering.

Patienthandlingar omfattas av sekretess 70 år. Handlingar äldre än 70 år är fria att ta del av oavsett vem de rör. Det kan vara handlingar från sjukhus, sanatorier, sjukstugor, barnmorskor och provinsialläkare. Det finns även protokoll från landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen, årsberättelser mm från landstingets alla verksamhetsområden.

Vi fick en initierad guidning i föreläsningsform av arkivarie Eva Lundberg och en presentation av landstingets sjukhushistorik från 1500 - talets karmeliterkloster i Örebro till dagens organisation.

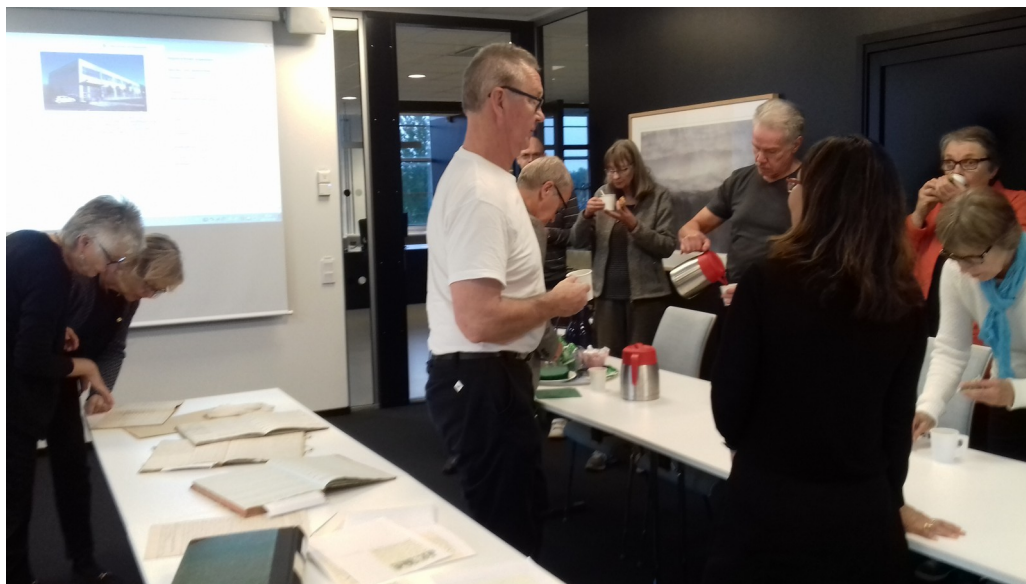
Det är ett spännande arkiv som innehåller många uppgifter som kan intressera både den allmänt historiskt intresserade, som släkt – och bygdeforskare.

Arkivet är öppet vardagar och har telefontid 9-16. Ta en telefonkontakt innan Du planerar ett besök då man kan hjälpa till med att plocka fram aktuella handlingar.

Telefon: 019 602 73 53

Adress: Södra Grev Rosengatan 15

E-mail: regionarkivet@regionorebrolan.se

Några av medlemmarna studerar dokument

På randen till revolution - hungerdemonstrationerna 1917 i Sverige, Örebro och Lindesberg.

Calle Lindström

Under denna titel föreläste Thord Strömberg inför ca 35 åhörare på biblioteket i Lindesberg 24 oktober.

Thord är docent i historia vid Örebro universitet och med fokus på 1900-talet. Thord målade en bild av de oroligheter som fanns i Sverige under krigsåren runt 1917. Missväxt flera år i rad gav stigande livsmedelspriser, ransonering och spekulationsköp av livsmedel. Gulaschbaroner är välkända från denna tid.

Under 1917 skedde demonstrationer runt om i landet mot bristen på livsmedel och höga priser, Västerвик och Stockholm är två platser som under våren 1917 samlar stora mängder folk i demonstrationerna med ett stort inslag av kvinnor.

25 april samlades stora mängder av arbetare i protest på Stortorget i Örebro, uppskattningsvis 10 000 personer i en stad med ca 34 000 innevånare vid denna tid. I Örebro organiserades protesterna av arbetarkommunen och arbetarna hade beviljats ledigt 3 timmar mitt på dagen av fabriksägarna. Protesterna i Örebro gick lugnt till vid Stortorget. Krav på åtgärder ställdes och lämnades till borgmästare och landshövding.

I Lindesberg blev det demonstrationer några dagar senare, 29 april gick ett demonstrationståg genom

staden med ca 700 - 800 deltagare till Torget där tal hölls. Man uppskattar att totalt ca 1000 personer fanns på Torget, Lindesberg hade vid denna tid ca 3000 innevånare. Kraven från demonstranterna innehöll krav på ökade brödransoner, billigare mjölk, ved till befolkningen från stadens skogar, samt införande av skolbespisning även på sommaren till alla barn. Vidare restes krav att hyresreglerna enligt hyreslagen skulle följas.

Demonstrationerna i Lindesberg arrangerades även här av Arbetarkommunen och talare var, som i Örebro, ordförande i Arbetarkommunen Harald Åkerberg.

Kraven från demonstranterna i Lindesberg överlämnades till den lokala livsmedelsnämnden, som hade ansvar för försörjningen i staden.

Lugnet lade sig dock i Lindesberg denna orostid. Oroligheter fanns inte bara i Sverige utan i hela Europa, med oktoberrevolution i Ryssland som crescendo.

Thord Strömberg gav en spännande, initierat och lokalförankrad föreläsning som uppskattades och trollband publiken. Stort tack till Thord.

Oro 1917

Föreläsningkväll på Biblioteket

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Den 21 november var det dags igen för en spännande föreläsningkväll i Släktforskarföreningens regi. Göran Karlsson, fd chefredaktör på Bergslagsposten, och välkänd lokalhistorisk profil i Lindsberg föreläste om Spritkungen J O Andersson i Lindsberg – en mångsidig, tillbakadragen man – vars entreprenörskap kom att få stor betydelse för den lokala utvecklingen i staden för ett drygt sekel sedan. Hans motto var att verka men inte synas.

Johan Oskar Andersson föddes i Lysekil 1855 där fadern drev en skeppshandel. Efter en tid flyttade familjen uppåt landet till Vingåker och Vintrosa där fadern blev gästgivare. I slutet av 1870 – talet övertar Johan Oskar gästgiveriet och hans väg korsas även av Alfred Ferdinand Hagström. Tillsammans inleder de ett mångårigt och fruktsamt samarbete som varar fram till början av 1900 -talet. Under en tid verkade båda i Lindsberg. Senare övergick Hagström till näringsverksamhet i Kungsör där han avlider 1909.

I Sverige hade husbehovsbränning av sprit haft en lång tradition fram till 1860 då den förbjöds och en industrialisering inleddes och städer erhöll monopol på försäljning.

1884 köper J O Andersson vin- och spriträttigheterna i Lindsberg samtidigt som han är källarmästare på Lindsbergs stadshotell. Under ett antal år utökar Andersson och Hagström sina rättigheter i stor del av Mellansverige men även i Norrland. Man äger

bland annat Motala Spritfabrik. Så småningom centraliseras spritförsäljningen i landet genom bildandet av Vin och Spritcentralen bakom vilken J O Andersson var en av de drivande krafterna. 1919 får vi lokala systembolag i landet.

J O Andersson kom till Lindsberg 1884 och flyttade 1889 in i Haga. Familjen är stor – 11 barn som når vuxen ålder. Efter att ha avvecklat vin- och sprit handeln ägnade han sig åt familjen men också att utveckla och driva vitt skilda verksamheter inom närings- och föreningsliv. Han ägde flera gårdar i och utanför Lindsberg, bland andra Holmstorps gård och Råsvalslund. Som företagsägare ägnade han sig gruvnäring, kemisk-teknisk tillverkning, kullager och den i Kungsör kända Tubfabriken. Inom föreningslivet var han tongivande inom travsport och skytte. Var en av bildarna av Svenska Travsällskapet. Han var även med i Stadsfullmäktige i Lindsberg.

Johan Oskar Andersson som efterhand tog namnet Orrvik avled 1937 och ligger begravd på Norra Kyrkogården i Lindsberg.

Föreläsaren rekommenderar även att gå in på hemsidan lindehistoria.se

Torget i Lindsberg 1800-tal

Laura Rudberg

Ann-Charlotte Laudon-Tegerhult

En dag i början av oktober i år gick LBSF:s styrelse igenom föreningens arkiv. Man fann då en mapp med ett antal brev och en artikel i Bergslagsposten daterad 2004. Det var ett vindsfynd i Storå som omfattade brev från Laura Rudberg till system Elin Simonsson daterade åren 1906 -1919.

Dåvarande familjeredaktören vid Nerikes Allehanda/Bergslagsposten, Astrid Lindén, refererade en del av innehållet i breven i en artikel i Bergslagsposten daterad 23 november 2004. Åke Mossberg i Nora bidrog med uppgifter ur husförhörslängder och en privatperson i Lindsberg drog sig till minnes avlägsna släktingar till system Elin. En efterlysning gick ut i Bergslagsposten, men förefaller inte ha gett något resultat. Breven har härefter sannolikt lämnats in till Släktforskarföreningen och breven lades i föreningens arkiv – tills nu.

Laura Rudberg föddes i Timanshyttan (Nora T) den 12 september 1892. Hennes föräldrar var skomakaren, fd gardisten, Erik Johan Rudberg (1845 – 1928) och hans hustru Sara Elisabet Larsdotter (1848 – 1925) Fadern var född i Värmland och modern kom från Nora. Båda föräldrarna avled i Nora.

Laura hade en halvsyster, Elin Emilia, född 1877, och var således 15 år när Laura föddes. Elin och Laura har nära kontakt och man förstår genom breven att Elin betyder mycket för Laura. Ytterligare en äldre syster fanns i familjen, Anna Elisabet, född 1890, men hon avled endast 9 år gammal i kikhosta.

Under åren 1893 – 1898 flyttar familjen runt i Värmland där fadern arbetar som skomakare, men man återvänder till Nora och bosätter sig i Latorp.

1906, Laura är 14 år, och har sannolikt konfirme-

rats och är redo för vuxenlivet i form av pigplats i Västgötehyttan. ...*jag ska ej blifva hemma länge nu jag flyttar om Måndag till ErikLars i Västgötehyttan och bli en hjälpreda åt Hanna kan ni tänka. Det blir värst för mor när det bär iväg men här hwilar inga ledsamheter.....*Det är ovisst hur länge Laura blir kvar hos Hanna som hjälpreda.

1909 är Laura i Greksåsar och tjänar piga. Några brev är bevarade och sträcker sig över året. Breven till system Elin visar på att hon trivs, men att arbetet är hårt och hon får stort ansvar i hushållet. Det finns även glädjepunkter i form av svärmerier och danser men utan att Laura fäster sig vid någon. Hon berättar sina upplevelser och även allmänt skvaller ”oss flickor emellan” för sin syster och skriver*Ja nu ha jag suttit och skrefvet mycket tokoläslså du är väl alldeles uppledsen vid mej. Men ser du jag har ingen annan att anförtro mejåt för hem till mamma kan jag inte skriva om sånt där.....*

Laura återvänder till föräldrahemmet i Latorp, oklart när, men i avvaktan på ny plats. Hon skriver till system (...) *Jag skulle tycka att det vore så ...oläsl..roligt att komma till dig men ser du det är brist i kassan och så är tiden så kort du kan inte tro vad man får klå och fäkta (...)* Hon får hjälp att sy en klänning, åker på musikfest och är på kafferep. Berättar om kärleksbesvikelser (...) *Och nu ska jag försöka akta mej för fästmän (...)* Berättar även att hon ska inom kort åka till en ny anställning Prestgården i Siljansnäs och att hon ska skriva så fort hon kan när hon kommit dit.

Prestgården

Enligt Församlingsboken för Siljansnäs församling (W) kommer Laura till Prestgården den 14 november 1910 för att ett år framåt arbeta som piga. Hon lämnar sin anställning 1 november 1911.

Laura berättar i breven till system om långa arbetsdagar men också om att hon är omsvärmad och deltar i ett dalabröllop, går på ”baler” och förefaller ha lätt att få kontakt med andra. Samtidigt finns i breven en underton av att vilja utvecklas, göra något annat och hon har tydligen genom sin arbetsgivare fått kontakt med en familj i London där mannen är polis och släkting till kyrkoherden i Prestgården. Kan man kanske ana en viss äventyrlusta redan nu hos Laura. Hon går på föredrag (...) *I söndags var jag till Leksand. Det var en som höll föredrag i Folkets Hus han hette Lidman. Ämnet var Den fria Kärleken. Mycket intressant må du tro (...)* En viss miss-

modighet och trötthet lyser igenom under sommaren då hon skriver (...) *Om jag sen kunde få vila mej en månad vore det bra. Men den fattige måste gno. Hemma vågar jag ej hoppas få vara mer än en vecka. Men jag ska tala om för dej att det snart är slut med mig (...)*

Unga flickor som arbetade som pigor vid den här tiden hade ofta mer än tolv timmars arbetsdag och nästan inga möjligheter att själva planera eller ta kontroll över sina arbetsuppgifter. De var helt i händerna på sina arbetsgivare.

Laura lägger för tillfället Londonplanerna på hyllan och börjar planera för andra arbeten. Hon söker arbete som tvättförestånderska på Kristinehams hospital, blir erbjuden andra pigplatser men har även sökt och blivit erbjuden en plats i Norrköping hos en grosshandlare Wunderman. Hon frågar sin syster till råds och längtar också till sin henne (...) *men ett är då säkert att jag kommer till dig ett tag för jag måste till dig och tala om allt som jag har på hjärtat (...)* Hon får tydligen inte platsen i Kristinehamn. Den nämns ej vidare i breven och inte heller hennes inställning till de pigplatser som hon erbjudits. Det var kanske lockande för Laura att resa och arbeta i en annan del av Sverige. Norrköping var vid den här tiden en storstad, centrum för textiltillverkningen i Sverige och en sjöfartsstad. Det var en helt annan miljö än den Laura vuxit upp och arbetat i. Kanske såg hon flyttningen som ett första försök i att uppleva något nytt – bryta något av den missmodighet som de tidigare breven har antytt.

1911 den 27 november, dvs ca två veckor efter att hon slutat sin anställning i Dalarna kommer Laura till grosshandlarfamiljen Wunderman som bor i centrala Norrköping på Generalsgatan 70 i St Olai församling. Familjen har fem barn och tre biträden men Laura får (...) *hjälp i köket och med skurning.* Hon skriver ett brev i början av december 1912 där

hon återigen uttrycker missmod, irritation över (...) *det här förbaskade ungsriket (...)* hur ska jag kunna bli lycklig när jag ej vet sjelf än hur och var och hos vem jag vill vara. (...) *jag är precis som om jag alls inte hade någon ro var jag är.*

Enligt Församlingsboken St Olai församling flyttar Laura till England den 18 april 1912. Vad som föregått ett så stort beslut vet vi ingenting om. Det finns inte några brev bevarade som berättar om vad som påverkat henne och lett fram till hennes beslut.

Vid den här tiden låg Norrköpings hamn centralt i staden. Sjöfarten var livlig med omfattande sjöfart på utlandet. Laura bodde på promenadavstånd från hamnen och måhända väcktes på nytt hennes längtan ut i världen när hon såg allt detta. Det vet vi ingenting om.

Den 18 april 1912 påbörjar hon resan till England.

Till England

Den 10 maj 1912 arbetar Laura hos en familj Bateson i Brookfield. Var i England är svårt att veta då det finns flera orter med samma namn. Bateson är parlamentsledamot, bankkamrer och ägare av en stenkolsgruva. Laura är tjänsteflicka och man har en husjungfru. Hon tycker att det är svårt med språket, men oroar sig inte så mycket (...) *det blir väl bättre med tiden.* Hon håller på att lära sig att dricka té...*men jag börjar tycka ganska mycket om teét nu.* Laura städar och förvånas över att allt är så blankt och fint utanpå ...*men tittade man i hörnen var det stora drifvor av damm...* Det missmod och funderingar hon uttryckt i tidigare brev verkar nu vara borta.

Till sjöss

I oktober 1912 arbetar Laura på ett fartyg - SS Novo - och varit i Stettin och återkommit till Hull. Det har varit hårt väder och hon har varit sjösjuk. I Hull bor hon hos en svensk familj där maken är styrman och Laura hjälper till med familjens lilla barn som har ont för tandsprickning.

Laura har fått arbete på Wilsonrederierna som städerska i första klass på rederiets ångbåtar som går mellan Hull – Stettin – Göteborg – Hull. Hon skriver att hela besättningen är engelsk men att hon förstår språket ganska bra. Hon arbetar mellan 07.00 – 13.00 och härefter hjälper hon jungmannen med disk. Hon har problem med sjösjuka men hoppas det ska bli bättre på nästa resa över Nordsjön. Wilsonlinjens båtar ombesörjde stor del av emigrantrafiken mellan Göteborg och Hull i England och Laura får hjälpa till och prata svenska med emigranterna.

Lönen är 36 kronor i månaden samt alla drickspengar hon får. Förutom sjösjukan är Laura mycket

nöjd med livet. *Ja det här är ett lif som passar fullkomligt för mig, man får alltid se något nytt, det är knappast en minut man får se detsamma. När vi är ute på Ocianen så får man se så mycket fartyg och seglare så det är ej långsamt där heller.*

Vill inte tillbaka till Sverige

Laura har lämnat men sannolikt inte avslutat en relation i Sverige. Han heter Arvid och har förekommit av och till i breven till systemen redan under tiden i Nora och Siljansnäs. Han ber henne nu enträget att komma hem så att de kan gifta sig. Laura är tveksam. Hon vill inte lämna den frihet hon nu känner. Hon avslutar kontakten med Arvid 1913.

I slutet av mars 1913 skriver Laura från RMS Oslo. Hon har firat påsk i Hull *...så jag slapp ligga ute till sjöss de där dagarna.* Hon är bortbjuden och träffar bland andra en svensk man John Wiklund som är sadelmakare och i England för att lära sig språket. De går på en lång fotvandring tillsammans och sannolikt inleder de där en bekantskap som så småningom ska fördjupas.

Laura har många sociala kontakter i Hull. Många är knutna till Wilsonrederierna där Laura arbetar. Hon skriver verser till något sammanhang. Om sig själv skriver hon:

*Snart ett år jag i England varit
jag just nu sitter och tänker på
och under tiden jag vida farit
nästan ständigt på böljan blå*

Wilsonrederierna

Wilsonrederierna startade reguljär ångbåtstrafik mellan Göteborg och Hull 1850. För många emigranter från Sverige till Amerika blev någon av rederiets båtar den första transporten på den långa resan. Emigranterna reste med båt till Hull, därefter med tåg till Liverpool där Wilsonrederiet hade samtrafik med den brittiska Atlantrafiken. Rederiets båtar hade alla namn som slutade på bokstaven O. Laura arbetade vid den här tiden på SS (Steam Ship) Novo och även på RMS (Royal Mail Ship) Oslo. Det finns inga sökbara uppgifter om SS Novo men däremot om RMS Oslo som byggdes 1906 och trafikerade främst Norge under Första Världskriget. Hon und-

kom ett anfall 1915 men torpederades utanför Shetlandsöarna 1917.

Under 1913 arbetar Laura regelbundet på RMS Oslo. Hon firar sin 21 årsdag med kafferep och går på fest när fartygets kapten flyller 50 år. Hon håller även beundrare på avstånd. (...) *så nu ser du hur det ser ut i hjärtrakten på mig. Där är det kallt som is* (...) skriver hon till systemen Elin.

Samtidigt verkar Laura ha planer för att utveckla sig i arbetet. Hon har börjat på aftonskola och läser tyska. Om hon klarar detta har hon ett löfte från Wilsonlinjen att få börja arbeta på rederiets kontor i Liverpool och både tolka och sköta tysk och skandinavisk korrespondens. Vi får aldrig veta hur det går med hennes studier, men de är också en indikation på att hon vill utveckla sig i arbetet och att även arbetsgivaren – Wilsonrederiet – har uppmärksammat hennes kvalifikationer.

På våren, förmodligen 1914, griper missmodet tag i Laura igen och hon känner sig ledsen, *men ...tiden läker alla sår. Men den glada Laura som du minns från fordom den är nog för alltid död.* Hon ser dock fram mot att den bästa tiden på sjön börjar och att man får gå täta turer till Kristiania. *Sjön har fått makt med mig nu så den "suger". Jag kommer nog att bli en sjögast hela resten af mitt lif.*

John och Lydia

Nu blir det inte så. 1914 blir Laura mamma till Lydia O M Wiklund. Något exakt födelsedatum finns inte i England & Wales Birth 1837-2006, men födelsen uppges till 3:e kvartalet dvs någon gång under hösten 1914. Lilla Lydia föds i Hull Yorkshire. Laura träffade John Wiklund 1913 och det är okänt hur hon har upprätthållit kontakten med honom.

Första Världskriget har brutit ut och England har gått in i striderna tillsammans med Frankrike och Ryssland.

Ett brev till syster Elin januari 1915 andas värme

och glädje men även en del oro. John och Laura är ett par och tänker gifta sig, men John har legat på sjukhus, är inte kry och måste fråga översten för regementet om tillåtelse att få gifta sig. Av allt detta kan man sannolikt dra slutsatsen att John är i Brittiska armén och kan eventuellt ha blivit sårad i strid. Hans mor är gift med en sjökaptan och får antas också bo i England. Laura skriver med värme om sitt liv med Lydia och John och att man firat julen tillsammans. Laura uttrycker oro över John (*... glad är jag så länge han är hemma men de säger att han måste gå tillbaka nästa månad (...)*)

John kommer dock inte tillbaka. Vad som händer har vi ingen kunskap om. Han går inte att hitta bland uppgifter över stupade soldater. Det är också okänt om han var svensk medborgare. Eftersom Laura gifter om sig får man anta att han har avlidit.

Laura och Victor

1916 – ovisst när, men i början av året – ingår Laura äktenskap med Victor Degerlund. Han är född i Hangö Finland 1885 och arbetar i Handelsflottan – merchant seaman. I april samma år skriver Laura till sin syster att maken snart ska åka till Frankrike *så....det ser ut som jag måste bli en soldatänka.....för kommer de så långt vet man ej om de kommer igen. Jag kan ej stanna honom om han vill gå. Jag kan inte förklara det något bättre för då skulle ni ej få brevet.* Här antyder Laura att breven från England censureras vilket även framkommer i senare brev.

Laura skriver att maken Victor är snäll både mot henne och Lydia, (*... och då så kan jag ej begära något annat. Jag måste vara nöjd. Men inte är det gamla glömt än och blir nog aldrig (...)*) Hon berättar att Lydia tidigare var lik henne men nu blir mer och mer lik John. *Hennes hår börjar bli mörkt och hennes sätt och skratt är hans. Ja det är mycket som synes är ärft efter honom så hans mor till och med ser det. Hon vill ha Lydia nu därför hon är hans barn. Men jag släpper henne aldrig så länge jag lever. Jag är för mycket mor till det. Och jag vill ha henne därför också att hon är hans barn.*

1917 bor familjen Degerlund på 46 Goulton Street i Hull. Den 25 januari 1917 föds Eric Allan Victor Degerlund. Han får namnen efter sin morfar i Nora, sin far och efter kaptanen på pappa Victors fartyg. Han kommer några veckor för tidigt och blir nöddöpt eftersom det var osäkert om han skulle överleva. Laura skriver vidare att han nu mår bra och att hon tagit hem en präst som har döpt honom en gång till. Ingenting i brevet förråder hur hon måste ha känt sig inför oron för maken, tidigare upplevelser

av död och osäkerheten kring sin lille son. Hon antyder en hemlängtan och oro över att systemen inte får hennes brev.

Senare – 1917 eller 1918 – brevet ej daterat, skriver Laura att maken kommit hem med endast arbetskläder och de var våta. *Båten den är-----så du får gissa rästen.* Laura är rädd för censuren och får tex inte skicka kort till Sverige över familjen men får däremot ta emot kort. Maken är hemma tre veckor och går härefter ut till sjöss igen. Hon utgjuter sig över ” tysksatan” men att försvarsviljan i England är stor och att de klarar sig bra även med livsmedelsförsörjningen.

I nästa brev öser Laura ur sig vrede och ilska över ” Tysksatan ” som har orsakat henne och familjen så mycket lidande. (*... men om du tänker litet öfver hvad jag har lidit för hans skull så undrar du nog ej öfver att jag hatar dom. Min man delar mitt hat för hans lif har varet så nära slut nu 4 gånger så du ska se att ingen kan älska sådant folk som tysken (...)*)

Hon berättar om barnen. Lydia växer och är duktig och Allan går och börjar tala och längtar efter sin pappa som återigen är ute till sjöss. Familjen oroar sig för släktingar (makens) i Finland där inbördeskrig pågår.

Återigen har maken kommit hem (*... han måste ha nya kläder från skjortan till oljerock för han kom hem just med lifvet och det allt.(...) det är ej den första utan detsamma har händt nu flera gånger.*)

Lauras make Victor arbetade i den brittiska handelsflottan. Att det var förenat med stora risker ska förstås mot bakgrund av det Stora Ubåtskriget 1917-1918. Tysklands avsikt var att strypa Englands livsmedelsförsörjning och tyska ubåtar anföll handelsfartyg oavsett nationalitet. Allt som allt sänktes 5000 handelsfartyg av tyska ubåtar.

Laura ensam med barnen

Så händer det som Laura uttryckt så stor oro över. Maken Victor avlider på ett sjukhus i Frankrike av Spanska Sjukan enligt vad Laura skriver hem till sin syster. (*... han var 33 år och 9 dagar. Vi har ej varet gifta mer än 2 år och 10 månader så jag har ingen lycka bara olycka. Jag är ju nöjd så länge jag får ha mina barn friska. Nog kanske det blir svårt för mej men det måste gå. Kriget är ju slut så kanske jag kan få plats påbåt igen.*) Här upphör breven från Laura till systemen Elin.

Enligt databasen GRO Marine Deaths Indices 1903-1965 och Deaths at Sea dog Victor Degerlund den 29 januari 1919 knuten till fartyget Oshogbo. Förmodligen hade han insjuknat ombord och transporterats till sjukhus i fransk hamn.

Vad händer med Laura

Sökningar i databasen findmypast.co.uk ger några upplysningar. Databasen är en betaldatabas och uppgifter efter 1939 är också delvis belagda med sekretess.

Laura går till sjöss igen, men svårt att säga när. En odaterad registrering finns i Britain Merchant Seaman där Laura uppges vara 5 fot 6 tum lång, har grå ögon och brunt hår. En andra notering i samma databas daterad 1925 uppger att hon har mönstrat på som Stewardess. Oklart vilket fartyg eller rederi.

Laura och Robert

Enligt England & Wales marriages (1837-2005) gifter Laura sig 1926 med Robert Reginald Thirsk som arbetar som assistant Steward i handelsflottan. Robert Thirsk är född i Beverly Yorkshire och är således infödd engelsman. Han är några år yngre än Laura – född 1897. Makarna finns med i den brittiska röstlängden för 1927 och bor på Lister Street 17 i Hull Yorkshire. Laura är nu brittisk medborgare.

1927 blir Laura mamma igen till en liten flicka som får namnet Laura J Thirsk.

Lydia O M Wiklund

Sökningar i databasen findmypast.co.uk ger inga träffar på Lydia Wiklund så hennes öde är höljt i dunkel.

Eric Allan Victor Degerlund

Laura drabbas återigen av en stor förlust, denna gång under Andra Världskriget. Sonen Allan Degerlund stupar i strid 1942. Enligt Army Roll of Honour 1939-1945 var han menig (private) soldat i The Worcestershire Regiment. Uppgift om krigsskådeplats

saknas.

Laura J Thirsk

Laura J Thirsk gifter sig 1949 med Arthur P Myers. Även de bor i Yorkshire. Ytterligare uppgifter går inte att få fram om Laura J.

Laura Olivia Rudberg – Degerlund – Thirsk avlider.

Laura dör 1977. Hon bor då i Beverly Yorkshire. Det går inte att hitta hennes gravplats och det går ej heller att få fram vidare uppgifter om maken Robert.

Några ord efter att ha haft förmånen att ta del av Lauras fåtaliga, men innehållsrika brev skrivna för 100 år sedan. Vi möter en självständig, orädd och resursstark ung kvinna från den svenska Bergslagen under ett antal händelserika år i hennes liv och det nya hemlandet England.

Källor:

*Brev 1906-1919 från Laura Rudberg
Bergslagsposten 23 november 2004
Kyrkoarkiv Nora Bergsförsamling
Kyrkoarkiv Grangärde församling
Kyrkoarkiv St Olai församling Norrköping
Wilsonrederierna Wikipedia
findmypast.co.uk
John Keegan (1998) Det första Världskriget Natur och Kultur Stockholm*

Kontakt har tagits med två nu levande släktingar till Laura Rudberg. Breven skall överlämnas till dem.

Margit Strömberg

För en tid sedan avled Flydda Dagars medarbetare Margit Strömberg. Margit arbetade i tidningens redaktion under flera år som artikelförfattare, redigering, korrekturläsare och idéspruta. Hon hade ett stort intresse och kunnande inom lokalhistoria som hon kombinerade med släktforskning.

Vårt samarbete präglades av en positiv inställning

– ingenting var omöjligt – stort intresse för sakfrågor och en god portion värme och humor. Margit avled hastigt och var verksam in i det sista med redaktionsarbetet. Margit blev 84 år. Vi saknar Dig.

Gunilla Didriksson Ann Charlotte Laudon-Tegerhult Calle Lindström

Kort före sin död lämnade Margit följande bidrag till Flydda Dagar som blev hennes sista.

Brännbomossen.

Margit Strömberg

Långt inne i skogen väster om Wedevåg, på andra sidan sjön, som man uttrycker sig där, ligger Brännbomossen. Den utmärktes på Jonas Bergius karta över Linde socken från 1704. Mossen konstaterades vara en bränsletillgång i slutet av 1790-talet, då både Wedevåg- och Qwarnbacka Bruk hade ont om skog, beroende på den stora åtgången av skog till kolmilor. Kolet i sin tur behövdes till hyttor och härdar till stångjärnshammare bland annat.

I mossen hade bildats utmärkt bränntorv och under mer än etthundra års tid togs nu torv till uppvärmning av Tegelbrukets ugnar och i ugnar för tillvärmning av knipp- och bultjärn, som skulle utsträckas både under hammare och i valsverk.

Torven togs upp sommartid och hämtades med häst och släde på vintern. Hästarnas pinglor hördes lång väg. Torven var ett billigt bränsle och sparade på skogen. Torven förvarades i stora torvklador, för att hålla sig torr och lämplig till bränsle. Ännu i början av 1900-talet förekom torvkörning från Brännbomossen till Wedevågs Bruk.

Min morfar Erik Ekman som var född 1874 hade i ungdomen varit sysselsatt med torvupptagning under någon tid och lärt sig tekniken. Han ägde en gammal torvspade, tung och massiv med ett nedtill helt rakt blad. På 1940-talet under kriget blev det brist på koks, som var det vanliga bränslet för värmepannor. Då erinrade han sig den gamla upptagningen av brännbar torv ur mossen på Wedevågs bruks skog. Efter tillstånd och uppgörelse med Bruket, började han skära upp torv, som fortfarande fanns på den stora mossen. Men han fick gräva sig ned djupt för att finna den brännbara torven. Den låg i så sur mark, att det skvätte vatten om den. Det var fruktansvärt tunga lyft, för att få upp torvkakorna på torr mark. Han skar ut plattor knappt 1 dm tjocka, cirka 40 cm långa och 25-30 cm breda. Mossen var sen gammalt liksom utgrävd i terasser. De blöta torvorna fick ligga och rinna av under ett dygn. Sedan skulle de kupas, alltså ställas upp till ett litet "hus" med fyra

väggar lutade mot varann och en femte torvplatta till tak, för att torka. Det arbetet var sen gammalt avsett för kvinnor och barn. Min mormor hade som barn arbetat på torvmossen i Bohr. Nu var det mamma och jag, som utgjorde den arbetskraften. Frampå förmiddagen åkte vi cykel 2-3 km och vidare gick vi på en skogsstig ett par km, så var vi framme. Vi hade kaffekorgen med och nu var det dags för fika för min morfar som börjat tidigt på morgonen. Jag fick saft och bulle. Morfar klättrade upp och satte sig på en stubbe för en kaffekopp och en smörgås. Han var mellan 60 och 70 år, men kraftig och stark.

Nu skulle vi kupa den torv som var upptagen. I mitt minne var det jag som gjorde allt, men det var naturligtvis min mamma, som gjorde det mesta. Men jag hade sysselsättning och jag fick betalt, det var en ettöring eller rentav en tvåöring per kupa. Det blev pengar att handla för på marknaden i september. Det var så varmt, solen sken starkt på mossen, som just inte hade någon trädväxt. Det var mycket flugor och insekter och på marken skalbaggar, det tyckte jag inte om. Ibland tog jag en tur runt omkring och letade smultron eller blåbär. Ibland tog jag rast och satt och pillade i torven, det kunde finnas någon snäcka eller benbit, kanske ett torkat ekblad eller hasselnötter. Det var spännande, det var längesedan det var sådan växtlighet på mossen. Vi fikade en gång till i sällskap, jobbade en stund till, och så var det äntligen tid att fara hem.

Morfar lånade sedan en häst, kanske grannens Pär-la och körde hem torven. Han skötte sedan eldningen under vintern, en brasa torv sent på kvällen och han var oftast vaken tidigt och gjorde då en ny brasa, så det värmdes upp tills far skulle till arbetet och jag till skolan. Det var ju extremt kalla vintrar på 1940-talet, och jag var stolt över, att med min hjälp hade vi god värme.

Minnen från Julottor

Margit Strömberg

Detalj ur altartavla
Vedevågs kyrka.

Foto: Sten B Norén

Många kyrkor, ja, rentav de flesta har under årtiondenas gång anpassats till rådande mode i fråga om arkitektur och inredning. Så har också skett i Vedevåg, där kyrkan vid renoveringen 1983-84, fick en ljus och enkel framtoning, lik den som ofta ses i nutidens kyrkor.

Från min barndoms kyrkobesök, har jag också en ljus bild av kyrkan, .det beror på att jag bäst minns julottorna, från fyra- års ålder var jag alltid med mina föräldrar till julottan och då glimmade de levande ljusen runt hela kyrkan.

Det var alltid mycket snö och ibland fick vi pulsa på oplogade vägar. Ett år var det glansis över hela vägen. Mina föräldrar hade sparkstöttingar och jag satt på och åkte me men i den långa och krokiga uppforsbacken på vägen från Måle fick jag gå. Då halkade jag två steg Bakåt för varje steg framåt, roligt tyckte jag och skrattade och for omkring, men vi skulle ju hinna i tid. Klockringningen från klockstapeln manade på, Rejält kallt var det ofta, särskilt på 1940-talet. Även i kyrkan var det kallt och de tjocka vinterkapporna fick behållas på. Det var rejala kyrkbänkar med dörrar och träbänkarna var kalla att sitta på. Det var också tidigt på morgonen, julottan började klockan sex och minst en halvtimme innan måste man vara där för att få plats. Extrastolar fick alltid ställas in i gången, och längst fram, för kyrkan fylldes med besökare. Fru Ester Bohl som bodde nära i skolhuset hade alltid med sig en egen stol.

Det var så vackert och så upplyst i kyrkan med massor av levande ljus. Då fanns den gamla vackra takkronan av smidesjärn med Wedevågs Bruks dubbla W dekorativt innefattade. Synd att den inte fortfarande hänger där mitt i taket. Efter väggarna satt lampetter med ljus och i fönstren stora ljusstakar. .Längst fram stod en stor gran på varje sida med

runda ljushållare runt stammen med plats för många stora ljus som brann julottan igenom. Naturligtvis satt tjocka ljus i silverljusstakar på altaret och på predikstolen med sin ovanliga placering ovanför altaret. Där stod prästen och höll sin predikan och han hördes och syntes bra. Det vackraste tyckte jag var att höra julevangeliet, då tittade jag alltid på den vackra altartavlan, Jesusgestaltens milda blick och hans omhändertagande av arbetare och barn, rörde mig djupt .Ja, det fanns mycket att höra och titta på för ett litet barn. Uppe vid orgeln i höjd med predikstolen satt orgeltramparen, det var samme man som hade hand om ringningen i klockstapeln. I klockstapeln fick de vara två och genom att dra i de långa, grova repen få klockorna att svänga rytmiskt och ge den rätta klangen. Det var säkert ansträngande och det var också orgeltrampandet så att luft kom in och gav ljud. Nedanför satt organisten. När orgeln brusade och församlingen sjöng psalm 55 ”Var hälsad sköna morgonstund”, då kändes det att det var jul.

Epistel- och evanglietexter, böner och psalmsång flöt slutligen ihop. De många ljusen flimrade, ögonen tårades och den tidiga timmen gjorde att det många gånger inte var långt till sömnen. Då var det bara att blinka kraftigt och puffa litet på mamma, för att få hennes stöd.

Det var vackert alltsammans och så var det plötsligt slut, alla började resa sig och gå ut. Alla hälsade runt omkring, de flesta var bekanta. Vi träffade ofta fars släktingar och det blev en liten pratstund, kanske gjordes upp om tiden för någon bjudning under julhelgen.

Efter en promenad så var vi hemma igen. Då hade min morfar , som var kvar hemma, kokat kaffe och det smakade bra med saffransbullar och pepparkakor.

Kallelse till Årsmöte i Linde Bergslags Släktforskarförening

Den 27 februari 2018 klockan 19.00 håller Linde Bergslags Släktforskarförening årsmöte i Biblioteket Lindesberg. Närmare program presenteras på föreningens hemsida.

februari klockan 18.30 – 21.30 med fördjupning b.l.a i emigrantforskning, soldatforskning, domböcker och bouppteckningar. Kursen omfattar 6 gånger. Pris 600 kronor. Lokal: Släktforskarlokalen på Banvägen (Sandströms) i Lindesberg. Kursledare: Calle Lindström. Anmälan till Calle Lindström tel: 070-5455487

Kursverksamhet våren 2018

Nybörjarkurs dagtid med start 21 februari klockan 14.00 – 17.00. Kursen omfattar 7 gånger. Pris 850 kronor vilket inkluderar 10 veckors abonnemang på Arkiv Digital. Lokal: Släktforskarlokalen på Banvägen (Sandströms) i Lindesberg. Kursledare: Ann Charlotte Laudon-Tegerhult
Anmälan till Calle Lindström tel: 070-5455487.

Nybörjarkurs kvällstid med start 6 mars klockan 18.30 – 21.30. Kursen omfattar 7 gånger. Pris 850 kronor vilket inkluderar 10 veckors abonnemang på Arkiv Digital. Lokal: Släktforskarlokalen på Banvägen (Sandströms) i Lindesberg. Kursledare: Göran Jansson.
Anmälan till Calle Lindström tel: 070-5455487

Fortsättningskurs kvällstid med start 28

Föreläsningar våren 2018

DNA i släktforskningen. Föreläsare: Peter Niwong Borlänge. 27 mars klockan 19.00 i Biblioteket Lindesberg.

Inrikes pass – användbar källa i släktforskning. Föreläsare: Hans Hanner från Genealogiska föreningen. 17 april klockan 19.00 i Biblioteket Lindesberg.

Inträde till samtliga föreläsningar 20 kronor.

Ett varmt tack till våra sponsorer och en önskan om Ett Gott Nytt År ! Lindesberg. Närmare program presenteras på föreningens hemsida.

Innehåll

Föreningsinformation	sid. 2
Ordföranden och kassören har ordet	sid. 3
Bruksförvaltarsonen Joris Fassing i Lindesberg	sid 4
Släktforskar dagarna i Halmstad 2017	sid 5
Ljuskrönan i Hällefors kyrka	sid 6
Kära älskade Gustaf	sid 7
En kväll i Regionarkivet	sid 8
På randen till revolution-hungerdemon- strationer 1917 i Sverige Örebro och Lindesberg	sid 9
Föreläsningkväll på Biblioteket	sid 10
Laura Rudberg	sid 11
Margit Strömberg	sid 16
Brännbomossen	sid 17
Minnen från Julottor	sid 18
Föreningsinformation inför 2018	